

3.2014

Pääkirjoitus

Hannu Kotila
Yliopettaja, KT
HAAGA-HELIA Ammatillinen opettaja-
korkeakoulu
hannu.kotila@haaga-helia.fi

Raija Hämäläinen
Yliopistotutkija, dosentti, KT
Koulutuksen tutkimuslaitos,
Jyväskylän yliopisto
raija.h.hamalainen@jyu.fi

Ammattikasvatuksen aikakauskirjan teemana on käytäntölähtöinen tutkimus ammattikasvatuksen oppimisympäristöissä. Tämä herättää lukijassa kysymyksen, mistä käytäntölähtöisyydessä oikein on kyse? Entä mitä tarkoitamme käytäntölähtöisellä tutkimuksella?

Käytäntölähtöistä tutkimusta voidaan lähestyä erilaisista tiede-, koulutus- tai työtaustoista käsin. Yleisesti käytäntölähtöisen tutkimuksen tavoitteena on

tuottaa uutta tietoa tai kehittää uusia näkökulmia ja toimintamalleja oppimisen, koulutuksen ja työelämätoimijoiden tueksi. Tiedon ja taidon tuottamisen perustana ovat työn käytännöt. (Kotila & Mutanen 2012.)

Käytäntölähtöisyys liittyy samaan käsiteperheeseen kuin käyttäjälähtöisyys, asiakaslähtöisyys ja osallistava kehittäminen. Tämä herättää kysymyksen, onko tapahtunut pragmatistinen käänne? Onko käyttäjäkokemuksen tieto noussut myös tutkimuksessa omaksi arvokseen?

Pragmatistisessa filosofiassa tiedolla tarkoitetaan käytäntö-orientoituneessa tutkimusprosessissa muodostettuja, ongelmatilanteita tehokkaasti ratkaisevia uskomuksia (Pihlström 2007). Taitava (ammattilaisen) toiminta tapahtuu käytäntöjen puitteissa tilanteita selvitelten ja arvokkaina pidettyjä päämääriä tavoitelten. Tässä suhteessa käytäntölähtöisyys usein liitetäänkin pragmatistiseen filosofiaan. Näin eri työaloilla toimivat käytännöt (esim. kliininen käytäntö ja ammatillinen käytäntö) ohjaavat hyvän ammattilaisen tiedonmuodostusta.

Käytäntölähtöisen tutkimuksen toinen piirre on hyödyllisyyden tavoittelu. Tieto on arvokasta vain hyödyllisenä käytäntöjä ja ihmisten elämää kehittävänä ja parantavana tietona. Tällainen ajattelu näyttää olevan ammattikorkeakoulujen tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoiminnan taustalla. Senhän ajatellaan olevan luonteeltaan työelämää ja aluekehitystä tukevaa toimintaa. Eli uuden käytäntölähtöisen tiedon on oltava luonteeltaan työelämän kehittymiseen sitoutunut ja mielellään työelämää palvelevaa.

Teemanumeron yhteydessä julkaistaan kaksi referee-artikkelia. Esa Virkkulan artikkelissa tarkastellaan populaari- ja jazzmusiikin informaalia oppimista ja arvioidaan sitä osana toisen asteen ammatillista muusikkokoulutusta konservatoriossa, missä opetus tyypillisesti on opettajajohdoista. Iris Humala kuvaa artikkelissaan virtuaaliuuden johtajille syntyvää haastetta, miten valjastaa organisaatioiden sisällä ja ulkopuolella toimivien yhteinen luovuus.

Teemanumeron teemoja käsittelevät Katri Aaltonen ja Antonius Camara haavevat artikkelissaan työkaluja osaamis-

lähtöiseen arviointiin. Osaamislähtöinen opetussuunnitelma ja osaamisen arvioinnin työkalut haastavat konkretisoimaan osaamisen hankkimista ja arviointia käytännön tilanteissa.

Mauri Kantola ja Lotta Linko ovat toettaneet ammattikorkeakoulujen yhteiseen verkkolehteen kohdistuvan toimintatutkimuksen. Heidän muotoilemansa toimintatutkimus (engl. action research) kuuluu keskeisiin menetelmiin, joilla ammatillista koulutusta voidaan kehittää. Toimintatutkimus ei ole mikään yksittäinen rajattu teoria vaan pikemminkin viitekehys tai lähestymistapa tilanteissa, joissa tutkimuksen tekijät osallistuvat tutkimuskohteensa toimintaan, tarkoituksenaan tutkimuksen avulla muuttaa vallitsevia käytäntöjä ja ratkaista erilaisia ongelmia.

Artikkelissaan Mervi Friman ja Ilkka Väänänen tarkastelevat laatua ja laadunhallintaa ammattikorkeakouluympäristössä kohteena sekä koulutus- että tutkimus- ja kehittämistoimintana. Artikkelin aineistona on seitsemän FUAS-liitoutuman laatuun ankkuroituvaa arviointiraporttia (2008-2014), joissa on edustettuna eri tyyppisiä arviointimenetelmiä mm. ristiinarviointia, benchmarkingia ja kyselyjä. Artikkelissa pohditaan myös arviointitulosten luotettavuutta, yleistettävyyttä, käytäntö-teoria -suhdetta sekä aiheen tarkastelujen tutkimuksellisuutta, käytännöllisyyttä ja hyödynnettävyyttä.

Jyrki Konkka ja Arto Mutanen kuvaavat filosofisesta perinteestä käsin pohdiskelun ja käytännön kehittämisen välistä suhdetta artikkelissaan Nojatuoli kehittämisen apuna. Kirjoittajat haluavat kiinnittää huomiota filosofisen pohdiskelun merkitykseen onnistuneen kehittämisen

työn taustalla. Kehittämistoimintaa ei tehdä nojatuolista käsin, mutta vaikkapa nojatuolista käsin tehty huolellinen valmistautuminen parantaa kehittämistyön laatua merkittävästi.

Teemanumeron haastatteluosuudessa keskitytään työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen ja työssäoppimiseen käytäntölähtöisen tutkimuksen näkökulmasta. Jyväskylän yliopiston professorin Marja-Leena Stenströmin mielestä konnektiivinen työkokemuksesta oppimisen malli soveltuu tällaiseen tutkimukseen erityisen hyvin suomalaisessa ammatillisessa koulutuksessa ja ammattikorkeakoulutuksessa.

Samaa teemaa käsittelee Maarit Virolainen väitöskirjan lektiiossaan Teoria ja käytäntö kohtaavat ammattikorkeakoulujen työharjoittelussa. Hänen mukaan työkokemuksesta oppimisesta on viime aikoina muodostunut entistä keskeisempi korkeakouluopetuksen kehittämisen trendi. Tähän on vaikuttanut korkeakoulutuksen laajeneminen, mikä myötä kysymys valmistuneiden työllistymisestä on noussut julkisen keskustelun kohteeksi. Huolenaiheena ei ole ollut pelkästään työllistyminen sinänsä, vaan myös työllistymisen laatu. Virolainen tuo esiin, että koulutuksen työelämäyhteyksien vahvistaminen on yksi keino parantaa korkeakoulutettujen työllistyvyyttä.

Teemanumeron lopussa esitellään käytäntölähtöistä tutkimusta tukevaa toimintaa. Eapril – European Association for Practitioner Research on Improving Learning -järjestö on vuodesta 2006 alkaen toiminut käytäntölähtöisen tutkimuksen edistäjänä ja kehittäjä-tutkijoiden yhteistyöverkostona Euroopassa. Tässä haastattelussa Eaprilin halli-

tuksen puheenjohtaja Frank de Jong ja johtokunnan suomalainen jäsen ja tuleva puheenjohtaja Sirpa Laitinen-Väänänen kertovat Eaprilista ja sen toiminnasta. Lisäksi, Juha-Pekka Liljander esittelee lyhyessä artikkelissaan käytäntölähtöisen tutkimuksen yhdistyksen taustaa ja toimintaa.

Lähteet

Kotila, H., & Mutanen, A. (2012) *Käytäntöä tutkimassa*. HAAGA-HELIA puheenvuoroja 2/2012.

Pihlström, S. (2007) Pragmatismien näkökulmia taitoon. Teoksessa H. Kotila, & A. Mutanen (Toim.), *Taidon tieto*. (ss. 149–163). Helsinki: Edita Prima.

